

REISERAPPORT UKRAINA

Lviv, Kyiv & Irpin

17.januar - 06.februar 2025 | Anders Gjesdal & Mille Richardsen

Oppgaven

Bakgrunn

Den 24. februar 2022 gjennomførte Russland en fullskala invasjon av Ukraina. Ødeleggelsene forårsaket av den påfølgende krigen har etterlatt landet i akutt behov for gjenoppbygging. Hele nabolag, transportnettverk og infrastruktur er ødelagt, noe som fratar millioner av mennesker trygg bolig, essensielle tjenester og stabilitet. Denne fysiske ødeleggelsen står i samsvar med sosiale og kulturelle tap, ettersom lokalsamfunn fordrives og kulturarvsteder blir skadet eller ødelagt.

Mål

Denne avhandlingen utforsker en regenerativ og sirkulær arkitektonisk tilnærming til gjenoppbygging av krigsrammede områder som Ukraina. Målet er å integrere gjenbrukte materialer i utformingen av boligløsninger, for å minimere miljøpåvirkningen samtidig som samfunnets behov ivaretas. Tilnærmingen anerkjenner de doble utfordringene ved fysisk rekonstruksjon og sosial-økologisk bærekraft i en post-konfliktsituasjon.

Problemstilling

Basert på dette har vi formulert følgende problemstilling: Hvordan kan sirkulære designprinsipper anvendes for å gjenoppbygge krigsrammede områder i Ukraina, redusere karbonutslipp og møte boligutfordringer med gjenbrukte materialer?

Hypotesen vår er at integrering av lokale, gjenbrukte materialer i designprosessen kan redusere karbonfotavtrykket fra gjenoppbyggingen betydelig.

Reiserute

På grunn av den pågående konflikten i Ukraina, er det ikke mulig å fly direkte til landet. Vi fløy derfor fra Oslo til Krakow. Derfra tok vi toget via grensebyen Przmysil, og videre over grensen til Ukraina og frem til Lviv. Over grensen var det mange kontroller, men bortsett fra at reisen tok lang tid støtte vi ikke på noen store utfordringer.

I Lviv deltok vi på workshopen Build Back Better, arrangert av Kharkiv School of Architecture (KsHA). Workshopen varte i to uker og ga oss muligheten til å samarbeide med ukrainske studenter og arkitekter, samt lære av eksperter fra både Ukraina og internasjonale fagmiljøer. Etter oppholdet i Lviv tok vi toget videre til Kyiv, hvor vi hadde møter med flere relevante aktører, blant annet UN Habitat og ReThink UA.

Fra Kyiv dro vi på dagstur til byen Irpin, et forsted uten for Kyiv. Dette er stedet vi har valgt for oppgaven, og her gjennomførte vi feltarbeid. Vi kartla skadede bygninger, undersøkte tilgjengelige materialer og analyserte potensialet for materialgjennbruk i gjenoppbyggingsprosessen.

Tilbaketuren tok totalt to døgn, og fulgte samme rute som veien inn.

Workshop i Lviv

Workshopen ved Kharkiv School of Architecture strakte seg over to uker, hvor vi utforsket utfordringene og mulighetene ved gjenoppbyggingen av Odesa. Denne historiske havnebyen, ved kysten av Svartehavet, har gjennom krigen blitt et symbol på både motstandskraft og sårbarhet. Byens bærer preg av de flere, store angrepene.

Gjennom workshopen undersøkte vi hvordan bærekraftig gjenoppbygging kan forstås og utvikles i fire ulike skalar: havn, by, distrikt og hjem. Disse fire skalaen ble rammeverket for å diskutere hvordan man kan gjenskape ikke bare bygninger, men også identitet, tilhørighet og trygghet.

Opplegget samlet et bredt spekter av fagpersoner, med arkitekter og eksperter fra både Ukraina og internasjonale fagmiljøer. Vi fikk snakket med spesialister fra England og Warszawa som delte erfaringer fra tidligere gjenoppbyggingsprosjekter, vi møtte forskere som arbeider med innovative løsninger for gjenbruk av materialer, og vi jobbet tett med aktører som har vært direkte involvert i både akutte reparasjoner og langsiktige strategier for gjenreisning.

Likevel var det kanskje samarbeidet med de ukrainske studentene og veilederne som gjorde sterkest inntrykk. Gjennom dem fikk vi ikke bare faglige innspill, men også et innblikk i deres tanker, ønsker og behov. Vi fikk en dypere forståelse av hvordan krigen har påvirket deres liv og hverdag, og dermed en ide om hva som er viktig for dem i gjenoppbyggingsarbeidet.

Vi diskuterte problemene Ukraina står overfor, både som et resultat av krigen men også andre mer langvarige utfordringer som privatisering, korrupsjon og ansvarsfraskrivelse i vedlikehold av bygg. Alt dette ble for oss en påminnelse om at gjenoppbygging ikke kun handler om å gjenoppbygge fysiske strukturer – det handler om mennesker, behov, og å tilrettelegge for en gjenreisning av samfunnet som helhet.

Kyiv & Irpin

Kyiv møtte oss med en blanding av normalitet og gjenreisning. Her hadde vi møter med sentrale aktører innen gjenoppbygging, som ga oss verdifull innsikt i de praktiske og politiske utfordringene ved å bygge opp et land i krig.

Hos UN Habitat fikk vi innblikk i gjenoppbyggingsprosjektet i Irpin, byen vi arbeider med i vår masteroppgave. Vi diskuterte hvordan medvirkning kan sikre at lokalbefolkningen får eierskap til prosessen, samt hvordan kartlegging av skader og ressursbruk legger grunnlaget for bærekraftige løsninger.

I møtet med ReThink UA fikk vi konkrete eksempler på hvordan rivningsmaterialer kan prosesseres og tilpasses nye byggeprosjekter. Vi lærte om utfordringer knyttet til logistikk, politiske reguleringer og standardisering av gjenbruksmaterialer, men også om potensialet for innovasjon innen sirkulærøkonomi i gjenoppbyggingen.

I Irpin fikk vi for første gang se storskala ødeleggelser på nært hold. Granatskadede fasader, sammenraste tak og tomme vindusåpninger ble en påminnelse om krigens brutalitet. Vi gjennomførte en befaring for å kartlegge hvilke materialer som fortsatt kunne brukes, og studerte byens typologier og konstruksjonsmetoder.

Oppholdet i Kyiv ga oss innsikt i de store strategiene, mens Irpin gjorde problemstillingene mer håndgripelige. Det vi tidligere hadde sett gjennom rapporter, fikk nå tekstur og vekt – og gjorde vår oppgave enda mer meningsfull.

Broen i Irpin

Broen i Irpin har blitt et kraftfullt symbol på både ødeleggelse og motstandskraft. Under de tidlige fasene av den russiske invasjonen ble broen sprengt av ukrainske styrker for å hindre fiendens fremrykking mot Kyiv. Ødeleggelsen av broen, som tidligere fungerte som en viktig forbindelse mellom Irpin og hovedstaden, gjorde byen til et strategisk forsvarsverk, men også til et sted preget av isolasjon og kaos. Samtidig ble broens ruiner raskt et samlingspunkt for sivile på flukt – et sted hvor desperate familier krysset under vrakrestene, mens frivillige og soldater hjalp dem videre.

I ettertid har broen fått en ny betydning i byens identitet. Ikke bare fungerer den som et tidsvitne om krigens brutale realiteter, men som et symbol på Irpins motstandskraft og gjenoppbyggingsvilje. Debatten om hvordan broen burde gjenreises var derfor mer enn bare en teknisk diskusjon om infrastruktur – den handlet også om hvordan byen forholder seg til sin egen historie.

Det ble besluttet at broen skulle forbli en ruin og fungere som et monument i seg selv, og at den nye broen skulle bygges rundt.

Refleksjoner

Det er vanskelig å vite hva man skal forvente når man drar inn i et land i krig. Praktisk sett hadde vi forberedt oss så godt vi kunne. Vi gjennomført en grundig risikoanalyse, lagde en reiseplan, satt opp alternative løsninger for hvordan vi skulle komme oss ut av landet dersom noe skulle skje osv.

Allikevel var det mye vi ikke var forberedt på. Følelsen da den første flyalarmen gikk satte en støkk i oss begge, selv om vi var klare over at det kom til å skje. I Lviv var det greit nok; der går flyalarmen sjeldnere, og når den først går så går den for hele fylket. Det vil si at trusselen kan være milevis unna, og det er gode informasjonskanaler der man kan følge med på trusselnivået. I Kyiv derimot går flyalarmene ofte, og når de går gjelder alarmen kun for Kyiv by. Det vil si at trusselen er mye nærmere, og der følelsen av utryggighet i Lviv var noe fjern kom det her veldig tett på. Det var i tillegg flere store angrep i uken før vi kom, så vissheten om at en flyalarm kunne lede til en nær eksplosjon var veldig til stede. Vi gikk derfor konsekvent i tilfluktsrommet hver gang alarmen gikk, og ettersom alarmene ofte varer lenge om natten endte med å sove der tre av fire netter.

Samtidig var det slående hvor normalt alt virket. Der vi ble satt ut av ødeleggelse og flyalarmene, reagerte de fleste Ukrainerne vi møtte nesten ikke på det. De forklarte at de var blitt så vant til det, at de prioriterte å fortsette dagene og livet som vanlig.

